

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Prokurator Generalny – Minister Sprawiedliwości, www.pk.gov.pl [Translation already published on the official website of the Polish Ministry of Justice]. Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Prosecutor General for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Prokurator Generalny – Minister Sprawiedliwości, www.pk.gov.pl [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Ministerstwa Sprawiedliwości]. Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Prokuratora Generalnego wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

SEKCJA DRUGA
SPRAWA N.Ç. przeciwko TURCJI
(Skarga nr 40591/11)

WYROK

Art. 3 + 8 • Skuteczne dochodzenie • Życie prywatne • Obowiązki pozytywne • Brak ochrony integralności osobistej bezbronnego dziecka podczas nadmiernie przewlekłego postępowania karnego w sprawie nadużyć seksualnych • Zastosowanie art. 3 + 8 • Integralność fizyczna i psychiczna • Poważne przypadki wtórnej wiktymizacji • Nieudzielenie pomocy dziecku • Brak ochrony dziecka przed oskarżonymi • Niepotrzebna rekonstrukcja gwałtów • Nadmierna liczba inwazyjnych badań lekarskich • Brak spokoju i bezpieczeństwa podczas rozpraw • Brak kontekstowej oceny zgody ofiary w świetle jej wieku i delikatności sprawy • Przedawnienie karalności dwóch czynów • Sprawa zasługująca na szczególną uwagę i najwyższy priorytet • Postępowanie organów krajowych niezgodne z obowiązkiem ochrony najlepszego interesu dziecka będącego ofiarą wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania w celach seksualnych • Nieskuteczne stosowanie prawa karnego

STRASBURG

9 lutego 2021 r.

OSTATECZNY

9/05/2021

Wyrok ten stał się ostateczny na mocy art. 44 ust. 2 Konwencji. Może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie N.Ç. przeciwko Turcji,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (druga sekcja), zasiadając jako izba w składzie:

Jon Fridrik Kjølbro, *przewodniczący*,
Marko Bošnjak,
Aleš Pejchal,
Egidijus Kūris,
Branko Lubarda,
Pauliine Koskelo,
Saadet Yüksel, *sędziowie*,

oraz Hasan Bakırcı, *zastępca kanclerza sekcji*,

Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 12 stycznia 2021 r.,
wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

WPROWADZENIE

1. Skarga dotyczy uchybień w postępowaniu karnym dotyczącym prostytucji czternastoletniego dziecka. Obejmuje zarzuty odnoszące się do art. 3, 8 i 14 Konwencji.

2. W dniu 13 listopada 2012 r. skarżąca uzyskała zmianę nazwiska na mocy decyzji Sądu Najwyższego w Stambule. Trybunał utrzyma jednak nazwę skargi w brzmieniu wskazanym powyżej oraz – z uwagi na nadrzędny interes ochrony prywatności skarżącej – nie wskaże w niniejszym wyroku ani nowego nazwiska skarżącej, ani jej nowych inicjałów.

STAN FAKTYCZNY

3. Według danych na krajowym dokumencie tożsamości skarżąca urodziła się 2 stycznia 1990 r. Mieszka w Stambule i jest reprezentowana przez adwokata R. Yalçındağ Baydemir.

4. Rząd turecki („Rząd”) jest reprezentowany przez swojego pełnomocnika.

5. Około lipca 2002 r. dwie kobiety, E.A. i T.T., zmusiły skarżącą do prostytuowania się razem z nimi.

**I. POSTĘPOWANIE KARNE W SPRAWIE BEZPRAWNEGO
PRZETRZYMYWANIA I GWAŁTU**

6. W dniu 8 stycznia 2003 r. skarżąca udała się do Dyrekcji ds. Bezpieczeństwa w Mardin i złożyła skargę przeciwko dwóm wspomnianym kobietom, a także mężczyznom, z którymi skarżąca utrzymywała stosunki seksualne. Ojciec skarżącej – jak się wydaje – towarzyszył jej, gdy opuszczała posterunek policji.

7. Prokuratura w Mardin wszczęła dochodzenie w tej sprawie. W dniach 8, 13 i 19 stycznia 2003 r. policja ponownie przesłuchiwała skarżącą – bez żadnej asysty. Policja przystąpiła do identyfikacji podejrzanych, których było dwudziestu ośmiu.

A. Orzeczenia lekarskie dotyczące skarżącej

8. Skarżącą poddano szeregowi badań lekarskich. Większość orzeczeń wymienionych poniżej sporządzono w odpowiedzi na konkretne pytania zadane przez właściwy sąd przysięgłych.

9. Orzeczenia lekarskie z dnia 13 stycznia 2003 r. ze szpitala w Mardin wskazywały, że błona dziewicza skarżącej wykazywała oznaki dawnej perforacji. Zgłoszono w nich również oznaki przewlekłych stosunków analnych skarżącej, takie jak zmiany wybroczynowe, siniaki i powiększenie odbytu. W drugim orzeczeniu z tego samego dnia stwierdzono, że parametry neurologiczne skarżącej były w normie.

10. W orzeczeniu lekarskim z dnia 16 stycznia 2003 r. stwierdzono, że zgodnie z badaniem rentgenowskim wiek biologiczny skarżącej wynosił w tym dniu około czternastu lat i jedenastu miesięcy.

11. Dalsze badania radiologiczne mające na celu ustalenie wieku skarżącej, przeprowadzone 28 stycznia 2003 r., wykazały w szczególności, że linie nasadowe dłoni i stóp skarżącej były zamknięte, a pozostała część linii nasadowych była prawie w pełni ukształtowana.

12. W orzeczeniu z dnia 3 lutego 2003 r. sporządzonym przez służby medyczne Zakładu Medycyny Sądowej stwierdzono, że błona dziewicza skarżącej miała kształt pierścienia i była nienaruszona, że jej napięcie odbytu i zwieracz były w normie, fizjonomię skarżącej można było ocenić na między piętnastym a szesnastym rokiem życia oraz że skarżąca nie miała zaburzeń psychopatologicznych, które mogłyby wpłynąć na jej postępowanie moralne.

13. W orzeczeniu z 18 marca 2003 r. wydanym przez szpital w Mardin stwierdzono: „choć podczas badania w dniu 13 stycznia 2003 r. uznano oznaki za wskazujące na przewlekły stosunek analny, ginekolog nie był w stanie przeprowadzić badania napięcia odbytu i zwieracza tak, jak mógłby to zrobić chirurg”.

14. W dniu 9 maja 2003 r. druga izba Zakładu Medycyny Sądowej stwierdziła, że morfologia pochwy skarżącej nie była przystosowana do penetracji, która nie spowodowałaby perforacji błony dziewiczej, więc nie została ona w ten sposób spenetrowana. Stwierdzono również, po obszernych wyjaśnieniach, że ustalenia z dnia 13 stycznia 2003 r. były niewystarczające, aby uznać, że stosunek analny miał miejsce, ponieważ badanie odbyło się około sześć miesięcy po ostatnim zadeklarowanym stosunku analnym.

15. W dniu 28 maja 2003 r. czwarta izba Zakładu Medycyny Sądowej stwierdziła, że skarżąca była wystarczająco rozwinięta pod względem umysłowym, aby mogła sprzeciwić się przedmiotowym czynom.

Stwierdzono również, że nie istnieją przeszkody natury medycznej, które uniemożliwiałyby wzięcie pod uwagę zeznań skarżącej. Orzeczenie to, wraz z orzeczeniem sporządzonym w dniu 3 grudnia 2003 r. przez szóstą izbę Zakładu Medycyny Sądowej, potwierdziło, że skarżąca miała szesnaście lat w dniu, w którym przeprowadzono badania rentgenowskie, tj. 28 stycznia 2003 r., oraz że w czasie, o który pytał sąd, tj. w „lipcu 2002 r. i [kolejnych] tygodniach”, skarżąca nie ukończyła jeszcze piętnastego roku życia.

16. W dniu 31 grudnia 2004 r. szоста izba Zakładu Medycyny Sądowej ponownie potwierdziła wiek skarżącej w ten sam sposób i stwierdziła, że z medycznego punktu widzenia niemożliwe jest ustalenie, kiedy ukończyła ona piętnaście lat. Wskazano również, że skarżąca odmówiła badania odbytu w dniu 27 grudnia 2004 r. i – powtarzając ustalenia poprzednich orzeczeń lekarskich – stwierdzono, że brak przewlekłych oznak penetracji odbytu niekoniecznie oznacza, że pacjentka nie był poddawana wielokrotnym penetracjom tego rodzaju.

17. W raporcie z badania psychiatrycznego z dnia 9 sierpnia 2005 r. stwierdzono, że od 4 czerwca 2003 r. do 1 sierpnia 2005 r. skarżąca przebywała na leczeniu w Szpitalu Uniwersyteckim w Stambule. W bardzo szczegółowym raporcie zawarto wzmianki o dwóch próbach samobójczych i stwierdzono przewlekły stres pourazowy wymagający obserwacji.

18. W dniu 13 lipca 2010 r. przedstawiciele skarżącej przedłożyli raport sporządzony przez psychiatrę. W raporcie lekarka stwierdziła, że leczyła skarżącą od 14 grudnia 2005 r. – opisała jej cierpienie i wyraziła nadzieję na ewentualne długotrwałe wyleczenie.

19. Skarżąca stwierdziła, że przeszła cztery operacje jelit i odbytu podczas pobytu w Instytucie Ochrony Dzieci w Stambule. Akta nie zawierają żadnych szczegółowych danych medycznych ani orzeczeń w tym zakresie. Skarżąca przedstawiła publikację reportażu z dnia 3 listopada 2011 r., zrealizowanego z dyrektorem instytucji, odnoszącego się do przeprowadzonych operacji chirurgicznych.

B. Postępowanie przygotowawcze

20. W dniach 14–21 stycznia 2003 r. dwudziestu siedmiu podejrzanych zostało tymczasowo aresztowanych przez sędziów śledczych różnych sądów.

21. W dniu 20 stycznia 2003 r. prokurator wniósł akt oskarżenia przeciwko dwudziestu ośmiu osobom o zgwałcenie dziewczynki poniżej piętnastego roku życia, „bezprawnego przetrzymywania dla zaspokojenia popędu seksualnego”, nakłanianie do prostytucji i udział w bezprawnym przetrzymywaniu, na podstawie art. 414 §§ 1 i 2, 430 § 1, 435 § 1, 65 § 3 i 80 kodeksu karnego nr 756, obowiązującego w tym czasie. W trakcie postępowania do listy oskarżonych dodano cztery kolejne osoby.

22. W dniu 24 stycznia 2003 r. sąd przysięgłych w Mardin zbadał sprawę, potwierdził tymczasowe aresztowanie dwudziestu siedmiu oskarżonych i zdecydował o przeprowadzeniu rozprawy.

23. Skarżąca, jej rodzice i Agencja Ochrony Dzieci, która jest częścią Ministerstwa Rodziny, występowali w postępowaniu karnym w charakterze interwenientów.

24. W dniu 24 lutego 2003 r. skarżąca, jej ojciec, dwudziestu ośmiu oskarżonych i przedstawiciele stron stawili się przed sądem przysięgłych w Mardin, który przeprowadził pierwszą rozprawę, z zakazem wstępu publiczności do sali rozpraw ze względu na delikatny charakter sprawy. W związku z debatami na temat szczegółów faktograficznych, przedstawiciele skarżącej i sam ojciec N.Ç. wniesli o wyłączenie go z rozprawy w trosce o prawidłowy przebieg postępowania, co zostało zaakceptowane przez sędziów.

25. Na rozprawie tej skarżąca szczegółowo zaprezentowała przed oskarżonymi i ich przedstawicielami swoją wersję wydarzeń dotyczących gwałtów oraz gróźb i ciosów otrzymanych od dwóch kobiet, E.A. i T.T., a także różnych czynów popełnionych przez pozostałych oskarżonych. Odkryło się wiele przesłuchań na temat przebiegu wydarzeń, czynów i miejsc, w których te wydarzenia się rozegrały. W protokole z rozprawy streszczono brak przyznania się do winy oskarżonych i szczegółowe zarzuty skarżącej: E.A. i T.T. wywierały na niej przymus zarówno fizyczny, jak i psychiczny, zabierały ją do różnych miejsc, takich jak domy, biura, a czasem odległe miejsca na pustkowiach, w celu odbycia aktów seksualnych, popełnianych przez pozostałych oskarżonych w zamian za pieniądze i, przy jednej okazji, parę butów.

26. Z akt sprawy nie wynika, czy E.A. i T.T. lub inna osoba otrzymały pieniądze w związku z działaniami skarżącej.

27. W części protokołu odnoszącej się do zeznania skarżącej stwierdzono również, co następuje:

- oskarżona E.A. splunęła w kierunku skarżącej¹;
- „ofiara odtworzyła pozycje, w jakich zazwyczaj odbywała stosunki z oskarżonymi, przykucając na kolanach i kładąc dłonie na podłodze”².

28. Podczas rozpraw E.A. wyjaśniła, że jej córka uciekła ze skarżącą i że z tego powodu pobiła tę ostatnią. T.T. wyjaśniła, że pobiła skarżącą, ponieważ ta dała list miłosny jej dziesięcioletniemu synowi.

29. W dniu 24 marca 2003 r. przedstawiciele skarżącej zwrócili się do sądu przysięgłych o przeniesienie procesu do innego departamentu ze względów bezpieczeństwa. Zwrócili się również do sądu o zrzeczenie się jurysdykcji i przeniesienie sprawy do wyspecjalizowanego sądu ze względu

¹ Strona 38 protokołu: „[...] bu sırada sanık E.A.mağdureye tu diyerek tükürme şeklinde bir harekette bulundu [...]”.

² Strona 40 protokołu: „[...] Ayrıca mağdure, ellerini yere koyup dizinin üzerine çökerek, sanıklarla genel olarak ilişkide bulunduğu pozisyonları gösterdi [...]”.

na to, że zarzucane przestępstwo zostało popełnione przez zorganizowaną grupę, a wśród podejrzanych byli urzędnicy państwowi. Sąd przysięgłych oddalił te wnioski. Sąd podjął również decyzję o zwolnieniu sześciu oskarżonych.

30. Tego samego wieczoru, po rozprawie, krewni niektórych oskarżonych zaatakowali skarżącą i jej przedstawicieli, gdy ci opuszczali budynek sądu. Kolejny ustny wniosek prawników skarżącej o podjęcie środków ochrony pozostał bez odpowiedzi. Przedstawiciele skarżącej zatelefonowali do prezesa stowarzyszenia praw człowieka, który z kolei skontaktował się z prefektem Mardin. Prefekt wysłał funkcjonariuszy policji, aby asystowali zainteresowanym osobom poza miastem.

31. W dniu 14 maja 2003 r. przedstawiciele skarżącej ponownie złożyli wniosek o przeniesienie procesu ze względów bezpieczeństwa. Sąd przysięgłych ponownie oddalił ten wniosek. Zdecydował również większością głosów o zwolnieniu szesnastu oskarżonych. W dniach 15 maja i 26 czerwca 2003 r. zwolniono pozostałych oskarżonych.

32. W dniu 12 maja 2004 r. skarżąca została wysłuchana w dordze pomocy sądowej przez sąd przysięgłych w Bakırköy w obecności psychologa.

33. W dniu 29 czerwca 2005 r. przedstawiciele skarżącej złożyli skargę, w której zarzucili, że krewni oskarżonych grozili im, obrażali ich i zastraszały podczas kilku rozpraw, które konkretnie wymienili, lub po ich zakończeniu. Skargę tę oddalono w nieokreślonym terminie.

34. Strony nie przedstawiły szczegółowych informacji dotyczących przebiegu postępowania w okresie od lipca 2005 r. do czerwca 2010 r. Akta nie zawierają również protokołów z rozpraw, które odbyły się w tym okresie.

35. W dniu 1 czerwca 2010 r. wyłączono ze sprawy zarzuty przeciwko İ.K. i O.Ç. ze względu na to, że do ustalenia zdolności tych oskarżonych do popełnienia czynów karalnych niezbędne były orzeczenia lekarskie.

36. W dniu 28 września 2010 r., pod koniec trzydziestej piątej rozprawy, sąd przysięgłych w Mardin uniewinnił Ş.A.N., A.A. i S.A. od zarzutu zgwałcenia małoletniej, powołując się na niewystarczające dowody.

37. W odniesieniu do zarzutu „bezprawnego przetrzymywania w celu zaspokojenia popędu seksualnego” w każdym z miejsc, w których skarżąca była przetrzymywana w czasie aktów seksualnych, sąd przysięgłych zmienił kwalifikację tych czynów i uznał, że skarżąca wyraziła zgodę na pozostanie w przedmiotowych pomieszczeniach lub miejscach. Następnie sąd zauważył, że maksymalny okres przedawnienia karalności „konsensualnego przetrzymywania” wynosi siedem lat i sześć miesięcy. Wobec upływu tego okresu sąd postanowił o skreśleniu tej części zarzutów wobec wszystkich oskarżonych³.

³ „*kamu davasının ortadan kaldırılması*”.

38. W odniesieniu do zarzutu nakłaniania do prostytucji skierowanego przeciwko Ş.A.N., Ş.A. i H.U., którzy współpracowali z E.A. i T.T. przy przedstawianiu skarżącej pozostałym oskarżonym, sąd uznał również, że upłynął okres przedawnienia karalności i skreślił tę część zarzutów przeciwko nim.

39. Następnie sąd uznał, że dawny kodeks karny (ustawa nr 765, zwany dalej „kodeksem karnym”) obowiązujący do dnia 1 czerwca 2005 r. był korzystny dla oskarżonych. Sąd podkreślił również, że czynności seksualne wobec małoletnich poniżej piętnastego roku życia były we wszystkich przypadkach zabronione przez art. 414 kodeksu, ale konieczne było ustalenie, czy ofiara wyraziła zgodę, aby zdecydować, czy zastosować pierwszy, czy drugi paragraf tego przepisu, gdzie ten drugi dotyczył przestępstwa kwalifikowanego (*nitelikli*). Drugi paragraf przewidywał zaostrezenie kary w przypadku groźby lub przemocy wobec ofiary, wykorzystania jej choroby fizycznej lub psychicznej lub użycia oszukańczych środków, które wprowadziłyby ofiarę w stan uniemożliwiający jej przeciwstawienie się czynowi. Sąd zauważył również, że zgodnie z raportem czwartej izby Zakładu Medycyny Sądowej z dnia 28 maja 2003 r. „skarżąca była świadoma niemoralności swoich działań, a także miała siłę psychiczną, aby się im przeciwstawić [...]” (zob. paragraf 15 powyżej)⁴. Sąd wskazał również, że ustalono, iż skarżąca początkowo odmówiła nawiązania stosunków seksualnych z Ş.A.N. i T.S., ale później odbyła je również z tymi oskarżonymi, co wskazywało, że nie było całkowitego braku woli z jej strony⁵. Sąd stwierdził, że nie ma dowodów wskazujących, że oskarżeni zmusili skarżącą do jej działań.

40. W odniesieniu do oskarżonego R.B., który w celu uzyskania kontaktów seksualnych groził skarżącej, że poinformuje jej rodzinę o tym, że się prostytuuje, sąd przysięgłych stwierdził, co następuje: „nawet jeśli sytuację tę można by z początku uznać za groźbę, zgodnie z wyrokiem Sądu Kasacyjnego z dnia 16 lutego 1983 r. element groźby nie może wynikać z aktywności pokrzywdzonej. W sprawie tej w celu uzyskania obcowania płciowego grożono kobiecie, że mąż zostanie poinformowany o jej pozamałżeńskiej aktywności, co nie zostało uznane za groźbę”⁶.

41. W związku z tym sąd przysięgłych postanowił zastosować art. 414 paragraf pierwszy i minimalną karę przewidzianą w tym przepisie wobec

⁴ „[...] olayların ahlaki redâetinin farkında olduğu, olaylara manevi olarak karşı koyabilecek durumda olduğu [...]”.

⁵ „[...] Bu hali ile mağdurenin meydana gelen olaylarda tamamen iradesiz olmadığı [...]”.

⁶ „[...] Saniğin, N'nin para karşılığı girdiği ilişkileri ailesine söyleyeceğini söyleyerek mağdureyi cinsel ilişkiye razı etmesi bir an tehdit olarak algılansa bile, Yargıtay 5. Ceza dairesinin 16.02.1983 tarih ve 153/488 tarihli kararında da belirttiği gibi tehdit unsurunun mağdurun eyleminden kaynaklanmaması gerektiği belirtilmiştir. Anılan kararda da başkalarıyla cinsel ilişkide bulunan evli kadına, bu durumu kocasına söyleyeceğini beyan ederek onu cinsel ilişkiye razı eden saniğin eyleminde tehdit unsurunun bulunmadığı belirtilmiştir [...]”.

wszystkich oskarżonych, z wyjątkiem E.A. i T.T., a następnie wymierzył różne kary pozbawienia wolności na podstawie różnych przepisów tego kodeksu.

42. W dniu 19 października 2011 r. Sąd Kasacyjny częściowo podtrzymał to orzeczenie. Tym samym, po zakończeniu tego postępowania skazanie pięciu oskarżonych za zgwałcenie małoletniej (art. 414 § 1 kodeksu karnego) na podstawie minimalnego wymiaru kary pięciu lat przewidzianego w tym przepisie oraz przy zastosowaniu różnych przepisów dotyczących podwyższenia i obniżenia kary w zależności od ustalonych czynów (art. 80 (podwyższenie z 1/6 do 1/2 za wielość czynów), art. 417 (podwyższenie o połowę za popełnienie czynu w zorganizowanej grupie przestępczej) i art. 61 (usiłowanie popełnienia przestępstwa)) uprawomocniło się w następujący sposób:

- M. G. i S.D. kary czterech lat i dwóch miesięcy pozbawienia wolności,
- K.A. i R.S. kary czterech lat, 10 miesięcy i 10 dni pozbawienia wolności,
- R.B., kara trzech lat, dwóch miesięcy i 26 dni pozbawienia wolności (osobie tej skrócono karę pozbawienia wolności ze względu na małoletniość).

43. Wszystkie te skazania obliczono po skróceniu kary o jedną szóstą za dobre zachowanie podczas rozpraw, na podstawie art. 59 § 2 kodeksu karnego⁷.

44. Część orzeczenia odnosząca się do zarzutów skreślonych z listy z powodu przedawnienia karalności, oraz dotycząca uniewinnienia Ş.A.N., A.A. i S.A. od zarzutu zgwałcenia małoletniej (zob. paragrafy 36 i 37 powyżej) również stała się prawomocna.

45. Tym samym orzeczeniem z dnia 19 października 2011 r. Sąd Kasacyjny częściowo uchylił wyrok. W szczególności stwierdził, że E.A. i T.T., które zmusiły skarżącą do prostytucji, często były obecne na miejscu gwałtów, ale sąd przysięgłych nie wziął tej okoliczności pod uwagę, by podwyższyć kary tych oskarżonych. Sąd Kasacyjny wskazał również, że nie wzięto pod uwagę powtarzalności aktów gwałtu popełnionych przez niektórych oskarżonych. Wreszcie, sąd uchylił także stwierdzenie przedawnienia zarzutu nakłaniania do prostytucji przeciwko Ş.A.N., Ş.A. i H.U. (zob. paragraf 38 powyżej).

46. Wyrokiem z dnia 16 stycznia 2013 r. sąd przysięgłych w Mardin orzekł w przedmiocie uchylonej części swojego orzeczenia. W odniesieniu do E.A. i T.T. sąd uznał, że w świetle czynów tych oskarżonych zarzuty pośredniego współudziału w zgwałceniu i nakłaniania do prostytucji powinny być rozpatrywane jako całość i zakwalifikowane jako czynny współudział w zgwałceniu osoby poniżej piętnastego roku życia, a więc objęte zakresem art. 414 § 1 kodeksu karnego. Sąd odszedł od minimalnej kary pięciu lat przewidzianej w tym przepisie i przyjął za punkt wyjścia sześć

⁷ „[...] sanığın duruşmalaradaki olumlu tutum ve davranışları lehine takdiri indirim sebebi kabul edilerek cezasından 765 sayılı TCK'nın 59/2. fıkrası uyarınca takdiren 1/6 oranında indirim yapılarak [...]”.

lat pozbawienia wolności ze względu na sposób popełnienia przestępstwa przez te dwie oskarżone, charakter czynu, wyrządzoną szkodę i wysoki poziom umyślności⁸. Następnie, z uwagi na wielość czynów, sąd przysięgłych zdecydował o podwyższeniu kary o połowę na podstawie art. 80 kodeksu karnego i ponownie o połowę na podstawie art. 417 z uwagi na wielość osób biorących udział w przestępstwie. Wreszcie, sąd wskazał, że w świetle szkodliwej postawy oskarżonych w trakcie postępowania i ich „wysiłków, aby ofiara wiodła życie równie nieprzyzwoite jak one same”⁹, nie było powodu, aby zastosować art. 59 § 2 kodeksu karnego, który pozwalała na obniżenie kary.

47. W odniesieniu do pozostałych oskarżonych uzasadnienie sporządzono jak poprzednio. Sąd przysięgłych zauważył, że Sąd Kasacyjny, częściowo zatwierdzając poprzedni wyrok w odniesieniu do niektórych oskarżonych, w sposób dorozumiany potwierdził jego decyzję o zastosowaniu minimalnej kary pięciu lat pozbawienia wolności zgodnie z art. 414 § 1 kodeksu karnego i oparł na tym swoje orzeczenie. Zastosował również różne podstawy podwyższenia i obniżenia wymiaru kary, jak wskazano powyżej, w zależności od stanu faktycznego ustalonego dla każdego z oskarżonych. Wszyscy ci oskarżeni skorzystali również z obniżenia kary o jedną szóstą za dobre zachowanie podczas rozpraw, na podstawie art. 59 § 2 wspomnianego kodeksu.

48. W sprawie R.A. sąd uznał, że zarzut nakłaniania do prostytucji uległ przedawnieniu.

49. W orzeczeniu z dnia 15 stycznia 2014 r. Sąd Kasacyjny utrzymał w mocy ten wyrok, dokonując korekty niektórych obliczeń dotyczących wymiaru kary.

50. Tym samym po zakończeniu wszystkich postępowań,

– E.A. i T.T. zostały skazane na 13 lat i siedem miesięcy pozbawienia wolności,

– C.U. został skazany na cztery lata i dwa miesiące pozbawienia wolności,

– E.E. został skazany na cztery lata, 10 miesięcy i 10 dni pozbawienia wolności,

– B.E., M.T., E.A., Ş.D., H.U., T.S., Ş.A., H.A., A.G. zostali skazani na siedem lat, trzy miesiące i 15 dni pozbawienia wolności,

⁸ „Her ne kadar sanık hakkında 23 kez ırza geçmeye fer'i iştirak ve fuhşiyata tahrik suçlarından cezalandırılması talebiyle kamu davası açılmış ise de, sanığın eyleminin 765 sayılı TCK'nın 79. maddesindeki fikrî içtima kuralları gereğince ırza geçmeye doğrudan katılma suçu kapsamında kaldığı anlaşıldığından 15 yaşını bitirmeyen mağdurenin ırzına geçmek şeklindeki eylemine uyan 765 sayılı TCK'nın 414/1. fıkrası uyarınca, suçun işleniş biçimi, fiilin özellikleri meydana gelen zararın ağırlığı ve sanığın kastının yoğunluğu dikkate alınarak taktiren ve teşdiden ayrı ayrı 6 yıl hapis cezası ile cezalandırılmalarına [...]”.

⁹ „[...] sanıklar hakkında duruşmadaki olumsuz tavırları, kendi yaşadıkları iffetsiz hayatı onüç yaşındaki bir çocuğa da yaşatmak şeklinde gözükten olumsuz tutum ve davranışları gözönüne alınarak [...]”.

– Ş.O., Ü.E., N.D., S.A., S.K., Ş.C., H.AB., M.S., A.A., Ş.AN. zostali skazani na sześć lat i trzy miesiące pozbawienia wolności,

- A.S. został skazany na rok i 13 miesięcy¹⁰ pozbawienia wolności (wymiar kary zmniejszono ze względu na to, że przestępstwo ograniczało się do usiłowania gwałtu na małoletniej poniżej piętnastego roku życia).

51. Co do İ.K. i O.Ç., w stosunku do których postępowanie zostało wyłączone, w następstwie wyroku z dnia 15 lutego 2011 r. i potwierdzenia przez sprostowanie z dnia 5 marca 2014 r. przez Sąd Kasacyjny, oskarżeni ci zostali skazani na karę czterech lat i dwóch miesięcy pozbawienia wolności na podstawie art. 414 § 1 kodeksu karnego, która to kara została również obliczona po skróceniu o jedną szóstą za dobre zachowanie podczas rozpraw, zgodnie z art. 59 § 2 wspomnianego kodeksu. Uzasadnienia przedmiotowych orzeczeń są praktycznie identyczne ze streszczonymi powyżej. Zmieniono również kwalifikację zarzutu przetrzymywania i uznano go za przedawniony w odniesieniu do tych dwóch oskarżonych.

52. Zgodnie z art. 31 kodeksu karnego wszystkim wyrokom poniżej pięciu lat pozbawienia wolności towarzyszył co najmniej trzyletni zakaz pełnienia jakichkolwiek funkcji publicznych. Osoby skazane na więcej niż pięć lat pozbawienia wolności otrzymały dożywotni zakaz ich pełnienia. Jest to kara dodatkowa, nakładana we wszystkich przypadkach, nawet jeśli sprawca nie jest funkcjonariuszem publicznym.

53. W różnych terminach wydano nakazy wykonania (*müddetname*) w odniesieniu do wszystkich skazanych. Dаты zwolnienia tych osób nie figurują w aktach sprawy.

II. ŚRODKI OCHRONY PODJĘTE W ODNIESIENIU DO SKARŻĄCEJ

54. W dniu 13 marca 2003 r. skarżąca została umieszczona w specjalistycznej placówce ochrony dzieci w Malatyi. W dniu 14 marca 2003 r. w celu obserwacji psychiatrycznej została przeniesiona do podobnej instytucji w Adanie, a następnie do Stambułu. Środek ten był stosowany do czasu osiągnięcia przez skarżącą pełnoletności. Strony nie podały żadnych dalszych informacji w tej sprawie.

55. W swoich uwagach skarżąca stwierdziła, że nie była już w stanie wrócić do Mardin, ponieważ została wykluczona przez swoje otoczenie i obawiała się gróźb ze strony oskarżonych lub ich krewnych. Powiedziała również, że czuła się poniżona, ponieważ sprawa była przez lata nagłaśniana jako „sprawa N.Ç.” lub „proces hańby”. Wskazała ponadto, że z tych samych powodów nie była w stanie uczestniczyć w pogrzebie swoich rodziców.

56. W dniu 13 listopada 2012 r. skarżąca uzyskała zmianę nazwiska na mocy decyzji Sądu Najwyższego w Stambule.

¹⁰ Wskazane jako takie w orzeczeniu krajowym.

ODPOWIEDNIE KRAJOWE RAMY PRAWNE I PRAKTYKA

57. Poprzedni turecki kodeks karny (ustawa nr 765), który obowiązywał w czasie okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, rozróżniał przestępstwa seksualne w zależności od charakteru czynu (zgwałcenie lub napaść), wieku ofiary (poniżej 15 lat, powyżej 15 lat, powyżej 18 lat) i środków użytych przez napastnika.

58. Art. 414 kodeksu miał następujące brzmienie:

„Każda osoba dopuszczająca się zgwałcenia (*ırzına geçerse*) osoby małoletniej poniżej piętnastego roku życia podlega karze co najmniej pięciu lat bezwzględnego pozbawienia wolności.

Jeśli czyn został popełniony pod przymusem, przemocą lub groźbą, lub na osobie, która nie była w stanie stawiać oporu, w szczególności ze względu na chorobę fizyczną lub psychiczną, lub został popełniony za pomocą oszukańczych środków, które doprowadziły ofiarę do stanu niepozwalającego jej na stawienie oporu, karą jest bezwzględne pozbawienie wolności na okres co najmniej 10 lat”.

59. Napaść seksualna na osobę małoletnią poniżej piętnastego roku życia podlegała karze od dwóch do pięciu lat pozbawienia wolności na mocy art. 415 tego kodeksu.

60. Art. 416 § 1 dawnego kodeksu karnego miał następujące brzmienie:

„Każda osoba, która dopuszcza się zgwałcenia (*ırzına geçen*) osoby małoletniej w wieku powyżej piętnastu lat pod przymusem, przemocą lub groźbą, lub [wykorzystując] niezdolność ofiary do przeciwstawienia się czynowi z powodu choroby fizycznej lub psychicznej, lub sytuacji, która nie wynika z działania ofiary, lub używając oszukańczych środków, podlega karze bezwzględnego pozbawienia wolności na okres co najmniej siedmiu lat.

Za napaść seksualną popełnioną w ten sposób [na osobie w tej kategorii wiekowej] grozi kara od trzech do pięciu lat pozbawienia wolności.

Każda osoba odbywająca stosunek seksualny za obopólną zgodą (*rızasıyla cinsi münasebet*) z małoletnim podlega karze pozbawienia wolności od sześciu miesięcy do trzech lat”.

61. Zgodnie z art. 417 dawnego kodeksu karnego, jeżeli przestępstwa wymienione w art. 414–416 zostały popełnione przez osobę mającą władzę nad ofiarą lub przez kilka osób działających wspólnie, kara była zwiększana o połowę.

62. Art. 430 § 1 dawnego kodeksu karnego przewidywał karę od pięciu do 10 lat pozbawienia wolności za przetrzymywanie małoletniego w celach seksualnych. Zgodnie z art. 430 § 2, jeżeli małoletni wyraził zgodę (*kendi rızası ile*), karą było pozbawienie wolności od sześciu miesięcy do trzech lat.

63. Istotne dla niniejszej sprawy fragmenty art. 59 kodeksu karnego brzmiały następująco:

„Jeżeli sąd uzna, że istnieją okoliczności łagodzące inne niż określone w ustawie [...], [...] kary zostaną zmniejszone maksymalnie o jedną szóstą”.

64. W celu uzyskania dalszych wyjaśnień, praktyki organów sądowych w odniesieniu do przestępstw seksualnych oraz informacji na temat odpowiednich przepisów nowego kodeksu karnego, który wszedł w życie w dniu 1 czerwca 2005 r., Trybunał odsyła do swojego wyroku w sprawie *G.U. przeciwko Turcji* (nr 16143/10, §§ 45–48, 18 października 2016 r.).

65. Rząd przedstawił informacje na temat różnych przepisów przyjętych po tych wydarzeniach. W związku z tym zgodnie z przepisami karnymi z dnia 1 czerwca 2005 r., zeznania małoletnich, którzy padli ofiarą przestępstwa, mogą być odtąd składane tylko w przypadkach absolutnej konieczności i w obecności psychologa, psychiatry, lekarza lub innego eksperta w dziedzinie edukacji. Zgodnie z okólnikiem z dnia 4 października 2012 r. w sprawie ośrodków nadzoru medycznego dla dzieci, ofiary są badane tylko raz, przez biegłych w dziedzinie wykorzystywania seksualnego dzieci, w ośrodkach szpitalnych utworzonych w tym celu. Zgodnie z rozporządzeniem z dnia 24 lutego 2017 r. w sprawie przesłuchań sądowych, zeznania określonych kategorii ofiar lub świadków, których konfrontacja z oskarżonym stanowiłaby problem, są odbierane przez biegłych w pomieszczeniach specjalnie przystosowanych do takich czynności.

ODPOWIEDNIE PRZEPISY PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO

I. ORGANIZACJA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH

66. Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych rezolucją 44/25 z dnia 20 listopada 1989 r. i ratyfikowana przez Turcję w dniu 4 kwietnia 1995 r., w częściach mających znaczenie dla niniejszej sprawy stanowi, co następuje:

Artykuł 34

„Państwa-Strony zobowiązują się do ochrony dzieci przed wszelkimi formami wyzysku seksualnego i nadużyć seksualnych. Dla osiągnięcia tych celów Państwa-Strony podejmą w szczególności wszelkie właściwe kroki o zasięgu krajowym, dwustronnym oraz wielostronnym dla przeciwdziałania:

- a) nakłanianiu lub zmuszaniu dziecka do jakichkolwiek nielegalnych działań seksualnych;
- b) wykorzystywaniu dzieci do prostytucji lub innych nielegalnych praktyk seksualnych; [...]”.

II. RADA EUROPY

67. Po wydarzeniach, o których mowa, przyjęto następujące instrumenty międzynarodowe dotyczące ochrony ofiar zamachu na integralność fizyczną lub psychiczną oraz ochrony przed wtórną wiktymizacją:

– Rekomendacja Rec (2006)8 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie pomocy ofiarom przestępstw, przyjęta przez Komitet Ministrów w dniu 14 czerwca 2006 r. na 967. posiedzeniu zastępców ministrów (zob. art. 1 dotyczący wtórnej wiktymizacji i art. 10 dotyczący ochrony ofiar),

– Konwencja Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych („Konwencja z Lanzarote”), ratyfikowana przez Turcję w dniu 7 grudnia 2011 r. (zob. art. 18 dotyczący niegodziwego traktowania w celach seksualnych, art. 19 dotyczący przestępstw związanych z prostytutką dziecięcą, art. 23 dotyczący rekrutacji dzieci do celów seksualnych, art. 30 dotyczący zasad ochrony dzieci, art. 35 dotyczący przesłuchiwanie dzieci oraz art. 36 dotyczący postępowania sądowego),

– Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Znana jako „konwencja stambulska” i ratyfikowana przez Turcję w dniu 14 marca 2012 r., konwencja ta wymaga od Układających się Stron podjęcia niezbędnych środków ustawodawczych i innych w celu ochrony praw i interesów ofiar, w tym środków mających na celu ochronę ofiar przed zastraszaniem i ponowną wiktymizacją, umożliwienia im bycia wysłuchanym i przedstawienia ich punktów widzenia, potrzeb i obaw, rozważenia ich oraz dania im możliwości, jeśli zezwala na to obowiązujące prawo krajowe, złożenia zeznań bez obecności domniemanego sprawcy.

CO DO PRAWA

68. Powołując się na art. 3, 6, 8 i 13 Konwencji, skarżąca zarzuciła, że nie otrzymała profesjonalnego wsparcia podczas postępowania dotyczącego jej skargi na przymusową prostytutkę, że została upokorzona przed oskarżonymi i że grożono jej na oczach organów sądowych. Skarżyła się również, że dwa zarzuty zostały umorzone, ponieważ uległy przedawnieniu, a oskarżonym przyznano złagodzenie kary za dobre zachowanie podczas rozpraw. W związku z tym uważa, że z jednej strony nie była chroniona podczas postępowania, a z drugiej strony, że postępowanie to było nieskuteczne zarówno pod względem czasu trwania, jak i rezultatu.

69. Powołując się na art. 14 Konwencji, skarżąca zarzuciła również, że była dyskryminowana ze względu na płeć.

I. W PRZEDMIOCIE DOPUSZCZALNOŚCI

A. Stanowiska stron

70. Rząd przedstawił cztery podstawy niedopuszczalności. Po pierwsze wskazał, że skargę złożono przedwcześnie, ponieważ skarżąca zwróciła się do Trybunału, gdy postępowanie karne toczyło się przed organami krajowymi.

71. Po drugie Rząd stwierdził, że indywidualna skarga do Trybunału Konstytucyjnego weszła w życie w dniu 23 września 2012 r. w odniesieniu do spraw, które zostały zakończone po tej dacie. Postępowanie główne i postępowanie odrębne stały się ostateczne odpowiednio w dniu 15 stycznia i 5 marca 2014 r., dlatego Rząd wzywa Trybunał do uznania skargi za niedopuszczalną z powodu niewyczerpania tego środka odwoławczego.

72. Po trzecie Rząd uznał, że skarżąca złożyła jedynie skargi dotyczące zastosowania przedawnienia karalności do niektórych zarzutów, a nie nieskuteczności kar nałożonych na osoby skazane w sprawie. Dlatego Trybunał nie byłby w stanie zbadać przedmiotowych kar. Zakładając, że taka skarga została złożona, może ona odnosić się jedynie do pierwszej części sprawy, która stała się prawomocna w dniu 19 października 2011 r. W tym samym kontekście, gdyby skarżąca chciała złożyć taką skargę w odniesieniu do drugiej i trzeciej części postępowania karnego, które stały się prawomocne w 2014 r. i zostały złożone w sekretariacie sądu pierwszej instancji odpowiednio w dniach 7 marca i 8 maja 2014 r., musiałyby ponownie skierować sprawę do Trybunału w ciągu sześciu miesięcy od tych terminów, co również nie ma miejsca.

73. Wreszcie, Rząd uznał, że oskarżeni zostali skutecznie ukarani, wszyscy zostali pozbawieni wolności, a zatem skarżąca nie miała już przed Trybunałem statusu ofiary.

74. Skarżąca odparła, że jej skarga została wniesiona po wydaniu pierwszego orzeczenia z dnia 28 września 2010 r., co już na wstępie pokazuje nieskuteczność krajowych środków odwoławczych. Niektóre z zarzutów istotnie zostały już umorzone, ponieważ uległy przedawnieniu i chociaż była to sprawa poważna – zgwałcenia małoletniej poniżej 15 roku życia – oskarżonym zmniejszono wymiar kar. Ponadto skargi złożone przez skarżącą obejmują również zarzut bezkarności skazanych, w szczególności w odniesieniu do tych aspektów. Skarżąca wyjaśniła również, że nigdy nie została powiadomiona o ostatecznych decyzjach i uznała, że nie można wymagać od niej wyczerpania skargi indywidualnej przed Trybunałem Konstytucyjnym, ponieważ pierwsza część postępowania karnego stała się prawomocna przed wejściem w życie tego środka.

B. Ocena Trybunału

1. Przedwczesny charakter skargi

75. Trybunał często podkreślał, że zasadę wyczerpania krajowych środków odwoławczych należy stosować z pewną elastycznością i bez nadmiernego formalizmu. Przyjął ponadto, że zasada wyczerpania krajowych środków odwoławczych nie może być stosowana automatycznie i nie jest bezwzględna; przy ocenie jej przestrzegania należy wziąć pod uwagę okoliczności sprawy (*Kurić i Inni przeciwko Słowenii* [WI], nr 26828/06, § 286, 26 czerwca 2012 r.).

76. W niniejszej sprawie Trybunał zauważa, że skarżąca złożyła pierwsze pismo przerywające sześciomiesięczny okres w dniu 25 marca 2011 r.

77. Postępowanie karne na mocy prawa krajowego zostało podzielone na trzy części, ponieważ niektóre części poszczególnych wyroków wydanych w tej sprawie stały się prawomocne poprzez częściowe ich potwierdzenie przez Sąd Kasacyjny, a część dotycząca dwóch oskarżonych była rozpatrywana oddzielnie. Ostateczne decyzje zostały wydane w dniach 19 października 2011 r., 15 stycznia 2014 r. i 5 marca 2014 r. (paragrafy 36–51 powyżej).

78. Trybunał przypomina również, że toleruje sytuację, w której końcowy etap środka odwoławczego zostaje osiągnięty po złożeniu skargi, ale przed wydaniem orzeczenia w sprawie jej dopuszczalności (*Azzolina i Inni przeciwko Włochom*, nr 28923/09 i 67599/10, § 105, 26 października 2017 r.).

79. W świetle powyższego pierwszy argument Rządu dotyczący przedwczesnego charakteru skargi należy oddalić.

2. Niewyczerpanie skargi indywidualnej do Trybunału Konstytucyjnego

80. Trybunał zauważa, że skarżąca złożyła skargę w dniu 25 marca 2011 r., na długo przed wejściem w życie skargi indywidualnej do tureckiego Trybunału Konstytucyjnego, a mianowicie w dniu 23 września 2012 r.

81. Ponadto część sprawy na mocy prawa krajowego stała się prawomocna przed wejściem w życie tejże skargi (zob. paragraf 77 powyżej). Trybunał zauważa jednak, że Rząd nie przedstawił żadnego przykładu na rozpatrzenie przez Trybunał Konstytucyjny całości sprawy, której część, tak jak w niniejszej sprawie, stała się prawomocna przed wejściem w życie przedmiotowej skargi.

82. Zresztą w skardze, w której pojawiła się kwestia nieskuteczności postępowania karnego na podstawie art. 3 Konwencji, Trybunał odrzucił podobny zarzut ze względu na nadmierną długość przedmiotowego postępowania (*Şükrü Yıldız przeciwko Turcji*, nr 4100/10, §§ 42–46, 17 marca 2015 r.). W niniejszej sprawie postępowanie karne wszczęte w 2003 r. trwało już ponad siedem lat do czasu złożenia skargi do Trybunału, mimo że

dotyczyło poważnego przypadku prostytucji małoletniej poniżej piętnastego roku życia. W związku z tym zarzut ten również należy oddalić.

3. *Brak skargi i zasada sześciu miesięcy*

83. Odnosząc się do trzeciego zarzutu Rządu dotyczącego braku skargi na nieskuteczność śledztwa i zasady sześciu miesięcy, Trybunał zauważył, że skarżąca wyraźnie podniosła zarzut dotyczący zastosowania podstaw do obniżenia kar przyznanych oskarżonym¹¹ i że podtrzymała go w swoich uwagach dotyczących dalszych działań w sprawie zgodnie z prawem krajowym. Należy zatem przyjąć, że skarga ta została skutecznie wniesiona do Trybunału. Ponadto Rząd miał możliwość ustosunkowania się do tej kwestii, ponieważ zadano mu konkretne pytania podczas przekazywania skargi.

84. Jeśli chodzi o kwestię nieprzestrzegania zasady sześciu miesięcy, Trybunał zauważa brak powiadomienia skarżącej oraz interwenienta, o ostatecznych decyzjach, mimo że było to przewidziane w ustawodawstwie krajowym (zob. *Vatandaş przeciwko Turcji*, nr 37869/08, § 27, 15 maja 2018 r.).

85. Ponadto w zakresie, w jakim argument ten dotyczy orzeczeń częściowych, które stały się prawomocne w 2014 r., Trybunał uważa, że nie powstaje również odrębna kwestia dotycząca przestrzegania zasady sześciu miesięcy, ponieważ zarówno pierwotna skarga, jak i rozwój sprawy w prawie krajowym, a także późniejsze uwagi skarżącej, zawsze pozostawały ze sobą spójne. Wniosek ten jest również spójny z powyższą decyzją Trybunału w sprawie zarzutu opartego na przedwczesnym charakterze skargi. W związku z tym zarzut ten również należy oddalić.

4. *Status skarżącej jako ofiary*

86. W odniesieniu do ostatniego zarzutu, że osoby odpowiedzialne zostały skazane na karę pozbawienia wolności, którą wykonano, i w konsekwencji skarżąca nie była ofiarą, Trybunał uznał, że właściwe jest dołączenie zarzutu do zbadania skargi co do istoty, ponieważ kwestia dotyczy oceny skuteczności przedmiotowego dochodzenia.

5. *Konkluzja*

87. Trybunał uznaje, w świetle wszystkich argumentów stron, że w skardze podniesiono poważne kwestie faktyczne i prawne, które nie mogą zostać rozstrzygnięte na tym etapie rozpatrywania skargi, lecz wymagają zbadania co do istoty; wynika z tego, że skargi nie można uznać za w sposób

¹¹ „[...] sanıklar lehine zamanaşımı hükümleri uygulanmış ve hem de ciddi indirimler uygulanmıştır », « kız çocuğunu alıkoymak suçundan dolayı sanıklar lehine zamanaşımı uygulanmış ve tecavüz bakımından da tüm lehe hükümler uygulanmıştır [...] ».

oczywisty nieuzasadnioną w rozumieniu art. 35 ust. 3 lit. a Konwencji. Nie stwierdzono żadnych innych podstaw niedopuszczalności, dlatego Trybunał uznał skargę za dopuszczalną.

II. W PRZEDMIOCIE DOMNIEMANEGO NARUSZENIA ART. 3 I 8 KONWENCJI

88. Powołując się na art. 3, 6, 8 i 13 Konwencji, skarżąca skarżyła się na brak przyznania jej ochrony podczas postępowania dotyczącego jej skargi na przymusową prostytucję oraz na nieskuteczność tego postępowania. W szczególności skarżyła się, że nie otrzymała profesjonalnego wsparcia podczas postępowania oraz że była poniżana i zastraszana podczas rozpraw. Zarzuciła również przyznanie korzyści oskarżonym, z jednej strony, poprzez umorzenie części zarzutów z powodu przedawnienia, a z drugiej strony, poprzez zastosowanie podstawy złagodzenia kar za dobre zachowanie podczas rozpraw.

89. Rząd zakwestionował argumenty skarżącej i odniósł się do skuteczności kar nałożonych na zainteresowane strony.

90. Trybunał przypomina, że skarga składa się z dwóch elementów: twierdzeń związanych z okolicznościami faktycznymi i argumentów prawnych. Zgodnie z zasadą *iura novit curia* Trybunał nie jest związany podstawami prawnymi przedstawionymi przez skarżących na mocy Konwencji i jej Protokołów, i może ustalać kwalifikację prawną, jaką należy nadać faktom przedstawionym w skardze, badając ją na podstawie artykułów lub postanowień Konwencji innych niż te, na które powołują się skarżący (*Radomilja i Inni przeciwko Chorwacji* [WI], nr 37685/10 i 22768/12, § 126, 20 marca 2018 r.). W niniejszej sprawie Trybunał zauważa, że skarżąca nie powołuje się na art. 4 Konwencji, ani wyrażnie, ani co do istoty. Sprawa nie ma również konotacji handlu ludźmi, objętego zakresem art. 4, ponieważ akty lub środki przymusu zastosowane wobec skarżącej, obrót pieniędzmi (zob. paragraf 26 powyżej) lub czerpanie innych korzyści w związku z przedmiotową działalnością nie zostały w sposób oczywisty ustalone (por. *S.M. przeciwko Chorwacji* [WI], nr 60561/14, §§ 241–242 i 303, 25 czerwca 2020 r.). Zauważając ponadto, że w okolicznościach niniejszej sprawy kwestie związane z wiekiem skarżącej i jej wtórną wiktymizacją przeważają nad innymi kwestiami, Trybunał uznaje za właściwe zbadanie skarg skarżącej na podstawie art. 3 i 8 Konwencji, które brzmią następująco:

Artykuł 3

„Nikt nie może być poddany torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu”.

Artykuł 8

„1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego [...]”.

A. Stanowiska stron

91. Skarżąca podnosi następujące argumenty:

- po złożeniu skargi policja przekazała skarżącą ojcu,
- skarżąca nie korzystała z pomocy biegłego ani psychologa podczas składania zeznań przed policją, prokuratorem i sądem przysięgłych,
- podczas pierwszej rozprawy w dniu 25 lutego 2003 r. skarżąca musiała opisać wszystkim oskarżonym i ich adwokatom, a także swoim rodzicom, groźby i pobicia, których doświadczyła ze strony E.A. i T.T., a także groźby, pobicia i akty seksualne ze strony pozostałych oskarżonych,
- odpowiadając na pytanie przewodniczącego sądu przysięgłych, skarżąca została zobowiązana do odtworzenia przed tymi wszystkimi osobami pozycji, w których znajdowała się podczas niektórych aktów seksualnych,
- skarżąca doznała skrajnego upokorzenia zarówno podczas rozpraw, jak i wskutek nagłośnienia postępowania w mediach na przestrzeni lat,
- gdy skarżąca i jej prawnicy wychodzili z kilku rozpraw, byli zastraszani i popychani przez krewnych oskarżonych; po rozprawie w dniu 24 marca 2003 r., która zakończyła się około godziny 23.00, krewni oskarżonych, uzbrojeni w pałki i broń palną, otoczyli budynek sądu, tak że skarżąca i jej prawnicy mogli opuścić gmach tylko pod eskortą policji; mimo to kolejne wnioski o przeniesienie rozprawy ze względów bezpieczeństwa zostały oddalone,
- wszyscy oskarżeni zostali zwolnieni w 2003 r., a kolejne rozprawy odbywały się bez znaczących postępów w śledztwie,
- czas trwania postępowania był nadmierny,
- zarzuty bezprawnego przetrzymywania i nakłaniania do prostytucji umorzono z powodu przedawnienia,
- zarówno w przypadku zarzutu bezprawnego przetrzymywania, jak i zgwałcenia małoletniej, domniemana zgoda skarżącej była decydująca, podczas gdy zgodnie z prawem zgoda małoletniej poniżej piętnastego roku życia nie mogła być brana pod uwagę,
- oskarżonym złagodzono kary za dobre zachowanie w trakcie postępowania,
- odstraszający efekt przepisów poprzez ich skuteczne stosowanie został osłabiony z tych powodów, ale także przez fakt, że władze krajowe nie wszczęły dochodzeń administracyjnych przeciwko urzędnikom oskarżonym w tych postępowaniach.

92. Rząd uważa, że ustawodawstwo krajowe i środki wprowadzone w celu stosowania przepisów ustawowych i wykonawczych dotyczących zgwałcenia i wykorzystywania seksualnego były wystarczające do ochrony dzieci będących ofiarami takich czynów. W tym względzie podkreśla, że sąd przysięgłych zdecydował – w interesie skarżącej – o zakazie wstępu publiczności na salę rozpraw. Skarżąca została również umieszczona w instytucji specjalizującej się w ochronie dzieci, a następnie pod obserwacją

psychiatrów, a także skorzystała z pomocy psychologa podczas zeznań na potrzeby uzyskania pomocy prawnej, co miało miejsce w dniu 12 maja 2004 r. Rząd odnosi się również do ustawodawstwa i praktyki wprowadzonej od 2005 r. (zob. paragraf 65 powyżej). W odniesieniu do czasu trwania postępowania, Rząd wskazuje, że nie było niedochowania należytej staranności w prowadzeniu postępowania, ponieważ przedłużenie jego czasu trwania spowodowane było liczbą oskarżonych i gromadzeniem złożonych dokumentów i zeznań. Dochodzenie w sprawie dwóch oskarżonych, których zdolność do popełnienia przestępstwa musiała zostać ustalona, zostało wyłączone z głównej sprawy właśnie po to, aby nie przedłużać postępowania. Oskarżeni zostali skutecznie ukarani i wykonano wobec nich wyroki od dwóch do 13 lat pozbawienia wolności.

B. Ocena Trybunału

1. Zasady ogólne

93. W odniesieniu do ogólnych zasad w tym zakresie, a w szczególności obowiązków proceduralnych wynikających z art. 2, 3 i 4 Konwencji, Trybunał odsyła do swojego wyroku w sprawie *S.M. przeciwko Chorwacji*, cyt. powyżej (§§ 308–320).

94. Trybunał przypomina, że obowiązek pozytywny spoczywający na państwie na mocy art. 3 i 8 Konwencji w zakresie ochrony integralności fizycznej jednostki, nawet przed działaniami osób prywatnych, wymaga – w przypadkach tak poważnych jak zgwałcenie i seksualne wykorzystywanie dzieci – skutecznych przepisów karnych, a zatem może obejmować na kwestie dotyczące skuteczności dochodzenia karnego, które ma na celu wdrożenie tego ustawodawstwa (*M.C. przeciwko Bułgarii*, nr 39272/98, §§ 148–166, ETPC 2003-XII).

95. Przedmiotowe przepisy wymagają objęcia ofiary odpowiednią opieką w trakcie postępowania karnego w celu ochrony jej przed wtórną wiktyimizacją (*Y. przeciwko Słowenii*, nr 41107/10, §§ 97 i 101, ETPC 2015 (fragmenty), *A i B przeciwko Chorwacji*, nr 7144/15, §§ 106–121, 20 czerwca 2019 r.).

96. Jeśli chodzi o obowiązek przeprowadzenia skutecznego dochodzenia, Trybunał podkreślił, że jest to obowiązek dotyczący środków, a nie rezultatu. Chociaż wymóg ten nie oznacza, że wszystkie postępowania karne muszą kończyć się wyrokiem skazującym lub nawet konkretną karą, krajowe organy sądowe nie mogą pod żadnym pozorem pozwolić, aby ataki na integralność fizyczną i moralną jednostek pozostały bezkarne, w trosce o zachowanie zaufania publicznego do poszanowania zasady legalności i uniknięcie wszelkich pozorów współudziału lub tolerancji dla bezprawnych czynów. Wymóg szybkości i należytej staranności jest również dorozumiany w tym kontekście. Niezależnie od wyniku postępowania, mechanizmy ochrony przewidziane w prawie krajowym muszą funkcjonować w praktyce

w rozsądnych terminach umożliwiających zakończenie badania istoty konkretnych spraw przedłożonych organom (zob. *Ebcin przeciwko Turcji*, nr 19506/05, § 40, 1 lutego 2011 r., *M.N. przeciwko Bułgarii*, nr 3832/06, §§ 46–49, 27 listopada 2012 r., *Stoev i Inni przeciwko Bułgarii*, nr 41717/09, § 48, 11 marca 2014 r., *S.Z. przeciwko Bułgarii*, nr 29263/12, §§ 42–47, 3 marca 2015 r., *M.G.C. przeciwko Rumunii*, nr 61495/11, §§ 54–75, 15 marca 2016 r., *G.U. przeciwko Turcji*, cyt. powyżej, §§ 59–66 i przywołane w nich orzecznictwo; zob. także *X i Inni przeciwko Bułgarii*, nr 22457/16, §§ 84–93, 17 stycznia 2019 r., sprawa przekazana do Wielkiej Izby).

97. W kontekście art. 2 i 3 Konwencji Trybunał stwierdził, że wszelkie niedociągnięcia w dochodzeniu, które osłabiają jego zdolność do ustalenia okoliczności sprawy lub odpowiedzialności, mogą prowadzić do wniosku, że nie spełnia ono wymaganego standardu skuteczności. W tym względzie nie jest jednak możliwe sprowadzenie różnorodności sytuacji, jakie mogą wystąpić, do prostej listy czynności dochodzeniowych lub innych uproszczonych kryteriów. Inaczej mówiąc, przestrzeganie obowiązków proceduralnych należy oceniać na podstawie kilku podstawowych parametrów, takich jak szybkie wszczęcie dochodzenia, gdy tylko okoliczności faktyczne zostaną przedstawione władzom, zdolność tego dochodzenia do skrupulatnej analizy wszystkich istotnych elementów w obiektywny i bezstronny sposób, aby doprowadzić do ustalenia okoliczności faktycznych i umożliwić identyfikację i – w stosownych przypadkach – ukaranie osób odpowiedzialnych. Parametry te są ze sobą powiązane i nie stanowią, rozpatrywane osobno, celu samego w sobie. Kryteria te, rozpatrywane łącznie, pozwalają na ocenę stopnia skuteczności dochodzenia (*S.M. przeciwko Chorwacji*, cyt. powyżej, §§ 313–320 i przytoczone w nim orzecznictwo).

98. Trybunał przypomina również, że pojęcie „życia prywatnego” w art. 8 Konwencji obejmuje integralność fizyczną i moralną osoby (zob. *X i Y przeciwko Holandii*, 26 marca 1985 r., § 22, Seria A nr 91, *M.P. i Inni przeciwko Bułgarii*, nr 22457/08, § 110, 15 listopada 2011 r., i *V.C. przeciwko Włochom*, nr 54227/14, § 85, 1 lutego 2018 r., oraz *A i B przeciwko Chorwacji*, cyt. powyżej, § 106).

2. Zastosowanie w niniejszej sprawie

99. Trybunał zauważył, że zarzuty w niniejszej sprawie dotyczyły, z jednej strony, ochrony integralności osobistej skarżącej w kontekście postępowania karnego dotyczącego wykorzystywania seksualnego, którego była ofiarą, a z drugiej strony skuteczności tego postępowania.

100. W niniejszej sprawie nie kwestionuje się, że próg powagi niezbędny do zastosowania art. 3 Konwencji został osiągnięty w odniesieniu do skarżącej. Trybunał potwierdza, że biorąc pod uwagę młody wiek skarżącej w czasie zaistnienia okoliczności faktycznych, znajdowała się ona w sytuacji

podatności na zagrożenia. W tym kontekście nadużycia seksualne wobec niej, stwierdzone przez władze krajowe, jak również zarzuty wtórnej wiktylizacji, tj. uchybienia w postępowaniu karnym w zakresie zapewnienia ochrony skarżącej, są wystarczająco istotne, aby wchodziły w zakres art. 3 Konwencji. W związku z tym, zważywszy na konsekwencje dwóch wyżej wymienionych aspektów skarg skarżącej dla jej integralności fizycznej i psychicznej, fakty zgłoszone przez skarżącą również wchodzą w zakres art. 8 Konwencji (zob. między innymi wyżej wymienione wyroki w sprawach *M.C. przeciwko Bułgarii*, § 167 oraz *A i B przeciwko Chorwacji*, § 106).

101. Trybunał musi zatem rozważyć, czy przestrzeganie przez władze krajowe odpowiednich przepisów proceduralnych i sposób zastosowania mechanizmów prawa karnego były na tyle wadliwe, że stanowiły naruszenie obowiązków proceduralnych pozwanego państwa wynikających z art. 3 i 8 Konwencji. W tym względzie Trybunał sprawdzi, czy władze uznały najlepszy interes dziecka za sprawę nadrzędną i wzięły pod uwagę jego szczególną podatność na zagrożenia jako dziecka będącego ofiarą wykorzystywania seksualnego, aby chronić je przed wtórną wiktylizacją (zob. *A i B przeciwko Chorwacji*, cyt. powyżej, § 121).

102. W tym kontekście, w celu pełnego zbadania wszystkich aspektów niniejszej sprawy, Trybunał przypomniał również swoje stwierdzenie, że w odniesieniu do konfliktów, które mogą powstać między interesami obrony a interesami świadków w postępowaniu karnym postępowanie należy prowadzić w taki sposób, aby nie narażać niepotrzebnie życia, wolności lub bezpieczeństwa świadków, a w szczególności ofiar wezwanych do złożenia zeznań. Interesy obrony należy zatem wyważyć z interesami wspomnianych świadków lub ofiar. Postępowania karne dotyczące przestępstw na tle seksualnym są często odczuwane przez ofiary jako męka, zwłaszcza gdy wbrew swojej woli zostają skonfrontowane z oskarżonymi. Aspekty te nabierają jeszcze większego znaczenia w przypadku sprawy z udziałem osoby małoletniej. W związku z tym, w kontekście takiego postępowania karnego można podjąć pewne środki w celu ochrony ofiary, pod warunkiem, że takie środki można pogodzić z właściwym i skutecznym wykonywaniem prawa do obrony (zob. *Aigner przeciwko Austrii*, nr 28328/03, § 35, 10 maja 2012 r., oraz *Y. przeciwko Słowenii*, cyt. powyżej, § 103–106).

a) Ochrona skarżącej podczas postępowania

103. Trybunał został wezwany do zbadania, czy w kontekście postępowania karnego dotyczącego przemocy seksualnej, której ofiarą padła skarżąca, państwo wystarczająco ochroniło jej integralność osobistą. Kwestią sporną nie jest zatem działanie państwa, lecz domniemany brak lub nieodpowiednie środki ochrony praw ofiary w trakcie postępowania karnego (zob. *Y. przeciwko Słowenii*, cyt. powyżej, § 101, oraz *A i B przeciwko Chorwacji*, cyt. powyżej, §§ 105 i 121).

104. W niniejszej sprawie Trybunał zauważa, że śledztwo niezwłocznie wszczęto w następstwie skargi skarżącej, a ponadto większość oskarżonych została skazana na kary od dwóch lat i jednego miesiąca do 13 lat i siedmiu miesięcy pozbawienia wolności (zob. paragrafy 42, 50 i 51 powyżej). Niemniej w tak poważnej sprawie dotyczącej wykorzystywania seksualnego małoletniego poniżej piętnastego roku życia Trybunał nie może zadowolić się tym ogólnym stwierdzeniem w celu ustalenia, czy pozwane państwo wypełniło swoje obowiązki wynikające z art. 3 i 8 Konwencji. Trybunał zbada zatem kwestie podniesione przez skarżącą i te, które wynikają z akt sprawy, pamiętając, że może wziąć pod uwagę wszelkie zaniedbania w dochodzeniu, które uzna za istotne dla ogólnej oceny skargi proceduralnej złożonej przez skarżącą, dotyczącej nieskutecznego stosowania mechanizmów prawa karnego (zob. *S.M. przeciwko Chorwacji* [WI], cyt. powyżej, §§ 225–228, 25 czerwca 2020 r.).

i. Nieudzielenie pomocy skarżącej podczas postępowania

105. Trybunał przypomina, że kilka międzynarodowych instrumentów dotyczących ochrony ofiar naruszenia integralności fizycznej lub psychicznej, oraz dotyczących ochrony przed wtórną wiktymizacją reguluje pomoc dzieciom będącym ofiarami niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego (zob. paragrafy 66 i 67 powyżej). W niniejszej sprawie Trybunał odnotowuje, że od momentu złożenia skargi w dniu 8 stycznia 2003 r. skarżącej nigdy nie towarzyszył pracownik socjalny, psycholog ani żaden inny biegły, ani przed policją, ani przed prokuratorem, ani podczas przesłuchań przed sądem przysięgłych, aż do dnia 12 maja 2004 r. (zob. paragraf 32 powyżej). Ustalenie to jest wystarczające do stwierdzenia, że skarżącej nie objęto odpowiednią opieką w trakcie przedmiotowego postępowania.

ii. Brak ochrony skarżącej przed oskarżonymi

106. Sytuacja skarżącej pogorszyła się podczas rozpraw przed sądem przysięgłych w Mardin, ponieważ nie podjęto żadnych środków, nawet praktycznych, w celu oddzielenia skarżącej od oskarżonych. Podczas wielu rozpraw, aż do 26 czerwca 2003 r. włącznie, skarżąca znajdowała się twarzą w twarz z oskarżonymi i została zmuszona do szczegółowego opisanie napaści, gróźb i gwałtów, których była ofiarą (zob. paragrafy 25–28 powyżej), co niewątpliwie było dla niej skrajnie zastraszającym otoczeniem. W aktach sprawy nie ma natomiast niczego, co wskazywałoby na to, że ofiara chciała takiej konfrontacji lub że była ona konieczna do prawidłowego i skutecznego wykonywania jej prawa do obrony, zatem Trybunał nie może stwierdzić, że w sprawie dokonano odpowiedniego wyważenia (zob. *Aigner*, cyt. powyżej, § 35, oraz *Y. przeciwko Słowenii*, cyt. powyżej, §§ 103–106). W związku z powyższym Trybunał stwierdza, że w tej poważnej sprawie

dotyczącej prostytucji i wykorzystywania seksualnego małoletniej poniżej piętnastego roku życia nie zapewniono skarżącej ochrony przed oskarżonymi.

iii. Niepotrzebne odtwarzanie gwałtów

107. Trybunał zauważa, że skarżąca musiała odtworzyć przed wszystkimi oskarżonymi i ich pełnomocnikami pozycję, w których doszło do aktów seksualnych (paragraf 27 powyżej).

108. Akta nie zawierają żadnych wskazówek co do tego, czy przedmiotowa rekonstrukcja miała miejsce na wniosek sędziów, jak twierdzi skarżąca, czy też sama skarżąca zdecydowała się wyjaśnić okoliczności faktyczne w ten sposób. Faktem pozostaje jednak, że sąd przysięgłych nie podjął żadnych środków w odniesieniu do tej części postępowania, aby przeciwdziałać upokorzeniu, którego skarżąca – jak zasadnie uważała – doznała w wyniku tej rekonstrukcji.

109. Co więcej, w aktach sprawy nie ma niczego, co wyjaśniałoby, dlaczego konieczne było odtworzenie pozycji, w których miały miejsce akty seksualne, w celu ustalenia lub prawnego zakwalifikowania okoliczności faktycznych.

110. Tym samym dla skarżącej traumatyczny charakter tych rozpraw musiał osiągnąć skrajnie wysoki poziom, a sama decyzja o kontynuowaniu rozpraw poprzez zakazanie publicznego dostępu do nich nie była wystarczająca do ochrony skarżącej przed naruszeniami jej godności i życia prywatnego. Rozprawy te miały negatywny wpływ na integralność osobistą skarżącej i spowodowały u niej znacznie większy dyskomfort niż ten związany ze składaniem zeznań jako ofiara wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania w celach seksualnych. Nie mogły być zatem w żaden sposób uzasadnione wymogami rzetelnego procesu wobec oskarżonych.

iv. Wielokrotne badania lekarskie

111. Trybunał zauważa również, że skarżąca została dziesięciokrotnie poddana badaniom na wniosek organów sądowych, w celu ustalenia jej dokładnego wieku lub określenia następstw gwałtów, których była ofiarą (zob. paragrafy 9–16 powyżej). Akta nie zawierają powodów, które organy sądowe podały w celu uzasadnienia tych powtarzających się badań lekarskich. W opinii Trybunału oznaczało to nadmierną i niewyjaśnioną liczbę badań lekarskich, często niezwykle inwazyjnych, co stanowiło niedopuszczalną ingerencję w integralność fizyczną i psychiczną skarżącej.

v. Brak bezpieczeństwa

112. Po rozprawach skarżąca musiała również zmagać się z agresją krewnych oskarżonych, do tego stopnia, że w dniu 24 marca 2003 r. musiała

zostać odeskortowana z miasta przez policję (zob. paragraf 30 powyżej). Ponadto wydaje się, że władze nie podjęły żadnych środków zapobiegawczych w tym względzie. Z akt sprawy nie wynika również, dlaczego sąd przysięgłych odmówił przeniesienia procesu, co jest powszechną praktyką w delikatnych sprawach karnych (zob. na przykład *Aydemir przeciwko Turcji*, nr 17811/04, § 26, 24 maja 2011 r.), co mogłoby przyczynić się do zwiększenia spokoju na rozprawach i bezpieczeństwa skarżącej.

vi. Ocena zgody wyrażonej przez ofiarę

113. Trybunał przypomina, że nie jest jego zadaniem zajmowanie się błędami co do stanu faktycznego lub prawnego popełnionymi rzekomo przez sąd krajowy, z wyjątkiem i w zakresie, w jakim mogły one naruszyć prawa i wolności chronione Konwencją (zob. *García Ruiz przeciwko Hiszpanii* [WI], nr 30544/96, § 28, ETPC 1999-I). Niemniej w zakresie, w jakim skarżąca kwestionuje ważność swojej zgody na tej podstawie tego, że była bardzo młoda w czasie czynów, Trybunał musi rozważyć, czy ustawodawstwo i jego stosowanie w niniejszej sprawie, wraz z rzekomymi niedociągnięciami w śledztwie, były na tyle niewystarczające, że stanowiły naruszenie obowiązków pozytywnych pozwanego państwa wynikających z art. 3 i 8 Konwencji, nie zastępując jednak władz krajowych w ocenie faktów lub orzekaniu o odpowiedzialności karnej oskarżonego (zob. *M. C. przeciwko Bułgarii*, cyt. powyżej, §§ 167–168). W tym kontekście Trybunał przypomina, że godność ludzka i integralność psychologiczna wymagają szczególnej uwagi w przypadku dziecka będącego ofiarą niegodziwego traktowania w celach seksualnych, a obowiązki państwa wynikające z art. 3 i 8 Konwencji wymagają skutecznego wykonania praw dziecka. W takich przypadkach nadrzędne musi być zabezpieczenie najlepszego interesu dziecka, a władze krajowe muszą odpowiednio reagować na potrzeby wynikające ze szczególnej podatności dziecka na zagrożenia. Niepodjęcie przez władze krajowe znacznych wysiłków w celu ustalenia wszystkich okoliczności towarzyszących okolicznościom faktycznym i przeprowadzenia kontekstowej oceny zgody ofiary może powodować problemy w odniesieniu do przedmiotowych przepisów (*Z przeciwko Bułgarii*, nr 39257/17, §§ 68–70 i 74, 28 maja 2020 r.).

114. Trybunał zauważa, że w praktyce, jak wyjaśnił sąd przysięgłych (zob. paragrafy 39 i następne powyżej), art. 414 § 1 dawnego kodeksu karnego mającego zastosowanie w niniejszej sprawie, który zawierał termin „zgwałcenie” (*ırzina geçerse*), był interpretowany przez organy sądowe jako karzący każdy stosunek seksualny, nawet za obopólną zgodą, z małoletnim poniżej piętnastego roku życia. W art. 414 § 2 wskazano, że przymus, przemoc, groźby lub niemożność przeciwstawienia się czynowi, w szczególności z powodu choroby fizycznej lub psychicznej lub środków oszukańczych, stanowiły podstawę do wymierzenia surowej kary (paragraf

58 powyżej). Pojęcia te zostały zinterpretowane przez organy krajowe jako sytuacje „braku zgody” ze strony ofiary (zob. paragraf 39 powyżej), co w niniejszej sprawie było głównym powodem zastosowania art. 414 § 1 kodeksu karnego.

115. Trybunał uznaje natomiast, że zgoda małoletniego poniżej piętnastego roku życia nie może być traktowana na równi ze zgodą osoby dorosłej w przypadku wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania w celach seksualnych. W takich przypadkach dochodzenie i jego ustalenia muszą koncentrować się przede wszystkim na kwestii braku zgody (zob. *M.C. przeciwko Bułgarii*, cyt. powyżej, § 181, oraz *M.G.C. przeciwko Rumunii*, cyt. powyżej, § 72). W istocie Trybunał z zainteresowaniem odnotowuje brak w treści art. 414 kodeksu karnego terminu „zgoda” lub „wola” lub jakiegokolwiek ich synonimu (zob. paragraf 58 powyżej)

116. Podejście to wydaje się znajdować potwierdzenie w ostatnim paragrafie art. 416 kodeksu karnego, w którym uznaje się za przestępstwo konsensualny stosunek seksualny nawet z małoletnim powyżej piętnastego roku życia (zob. paragraf 60 powyżej). Czyn ten istotnie wskazano jako „zgwałcenie” (*ırzına geçerse*) w art. 414, podczas gdy art. 416 § 3 zawiera wzmiankę o „dobrowolnym obcowaniu płciowym” (*rızasıyle cinsi münasebet*), co dodatkowo przemawia za koniecznością pominięcia zgody w przypadku małoletniego poniżej piętnastego roku życia.

117. Niemniej jednak, jak wyjaśnił sąd przysięgłych (zob. paragraf 39 powyżej), sądy krajowe nadały decydujące znaczenie „zgodzie” skarżącej, stwierdzając, że zastosowanie ma pierwszy paragraf przedmiotowego artykułu, nie wskazując jednak, dlaczego w niniejszej sprawie zarówno rzekomych gróźb i pobić ze strony E.A. i T.T., jak i płatności dokonanych przez pozostałych oskarżonych nie uznano za spełniające kryteria określone w drugim paragrafie art. 414. Przepis ten przewidywał wyższy wymiar kary pozbawienia wolności, odnosząc się do „przymusu, przemocy, groźby” lub „oszukańczych środków, które doprowadziły ofiarę do stanu niepozwalającego jej na stawianie oporu”, przy czym to ostatnie kryterium nie opisywało żadnego ograniczenia charakteru fizycznego, psychologicznego lub materialnego oszukańczych środków.

118. Kontrowersyjna wykładnia nadana przez organy sądowe posunęła się wręcz do skrajności w przypadku pozwanego R.B., który kilkakrotnie groził skarżącej poinformowaniem jej rodziny o działaniach skarżącej w celu doprowadzenia jej do obcowania płciowego. Odnosząc się do orzecznictwa Sądu Kasacyjnego, zgodnie z którym elementy składowe groźby nie są spełnione, jeśli groźba wynika z działań danej osoby, sąd przysięgłych uznał, że zachowania oskarżonego nie można zakwalifikować jako groźby, co wyklucza zastosowanie drugiego paragrafu art. 414 (zob. paragraf 40 powyżej). W opinii Trybunału taka wykładnia mogłaby mieć sens w odpowiednim kontekście, na przykład gdy przestępcy grozi się ujawnieniem jego działań w celu uzyskania korzyści. Trybunał uważa jednak, że absolutnie

niedopuszczalne jest tworzenie takiej analogii, gdy groźba jest skierowana przeciwko ofierze w kontekście wykorzystywania seksualnego i gwałtu na dziecku (zob. odpowiednio, *M.G.C. przeciwko Rumunii*, cyt. powyżej, §§ 73–75).

119. Trybunał zauważa, że organy sądowe dołożyły ogromnych starań, aby uniknąć zastosowania art. 414 § 2, który przewidywał surowszą karę pozbawienia wolności, i w żadnym momencie nie wzięły pod uwagę podatności na zagrożenia skarżącej, która w czasie okoliczności faktycznych w niniejszej sprawie nie miała ukończonych piętnastu lat. Zaproponowana wykładnia zważająca, która nie uwzględniała wieku ofiary, w żaden sposób nie odpowiadała obiektywnej ocenie delikatnego kontekstu tej sprawy, ani ochronie dziecka będącego ofiarą wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania w celach seksualnych.

b) Skuteczność dochodzenia

120. Trybunał odnotowuje, że tureckie prawo uznaje zgwałcenie i niegodziwe traktowanie w celach seksualnych za przestępstwo. Zarówno przepisy dawnego kodeksu karnego, który obowiązywał w czasie okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, jak i przepisy nowego kodeksu karnego penalizują zachowanie będące przedmiotem skargi skarżącej. Skarżąca nie twierdzi zresztą, że władze tureckie nie wprowadziły ochronnych ram prawnych.

121. Pozostaje zatem sprawdzić, czy państwo wypełniło swój obowiązek wdrożenia przedmiotowych przepisów w drodze skutecznego dochodzenia, a w szczególności takiego, które spełnia kryteria rozsądnej szybkości i staranności (zob. paragraf 96 powyżej).

122. W niniejszej sprawie Trybunał zauważa, że postępowanie karne trwało około 11 lat, a sądy dwóch instancji rozpatrywały sprawę czterokrotnie. Chociaż sprawa była złożona zarówno pod względem trudności w ustaleniu okoliczności faktycznych, jak i liczby oskarżonych, Trybunał zauważa na wstępie, że nie wydaje się, aby opóźnienie można było przypisać postawie skarżącej lub jej адвокатów.

123. Trybunał zauważył również, że niewyjaśniona wielość badań lekarskich doprowadziła do znacznych opóźnień w postępowaniu. Później nastąpił niewyjaśniony okres braku aktywności między lipcem 2005 r. a czerwcem 2010 r. (paragraf 34 powyżej). Opóźnień we rozpatrzeniu sprawy przez Sąd Kasacyjny (od 28 września 2010 r. do 19 października 2011 r. i od 16 stycznia 2013 r. do 15 stycznia 2014 r.) również nie wyjaśniono.

124. W podobnym kontekście Trybunał zauważa, że w odniesieniu do wszystkich oskarżonych zarzut bezprawnego przetrzymywania (zob. paragrafy 37 i 51 powyżej) oraz w odniesieniu do R.A. zarzut nakłaniania do prostytucji (zob. paragraf 48 powyżej) zostały umorzone ze względu na przedawnienie ścigania.

125. W świetle powyższego Trybunał stwierdza, że postępowanie organów sądowych nie było w żaden sposób zgodne z wymogiem szybkości i staranności w tej sprawie, która zasługiwała na szczególną uwagę i najwyższy priorytet w celu zapewnienia ochrony dziecka.

c) Pozostałe argumenty

126. Trybunał uważa, że zarzut dotyczący zastosowania podstaw do złagodzenia kary za dobre zachowanie podczas rozpraw nie miał wystarczająco znaczącego wpływu na wynik postępowania karnego (w odniesieniu do rozważań i środków dostępnych sędziom w celu zapewnienia właściwego przebiegu rozpraw, zob. *Kyprianou przeciwko Cyprowi* [WI], nr 73797/01, ETPC 2005-XIII). Mając na uwadze pomocniczą rolę, jaką odgrywa Trybunał, i uwzględniając kary pozbawienia wolności orzeczone w niniejszej sprawie, Trybunał uważa, że ten ostatni punkt nie skutkował osłabieniem odstraszającego efektu wprowadzonego systemu sądowego i roli, jaką ma on do odegrania w zapobieganiu przestępstwom przeciwko integralności fizycznej osoby podatnej na zagrożenia.

127. Argument, że skarżącą przekazano ojcu po złożeniu zeznań na policji, nie został w żaden sposób uzasadniony. O ile prawdą jest, że w niektórych społeczeństwach tak zwane „zbrodnie honorowe” są popełniane przez członków rodziny na ofiarach napaści seksualnej lub gwałtu, o tyle skarżąca nie rozwinęła argumentacji w tym kierunku. Skarżąca nie twierdziła też, że jej rodzina groziła jej lub naraziła ją na niebezpieczeństwo. Ponadto Trybunał zauważa, że ojciec skarżącej, jak się wydaje, nawet towarzyszył jej podczas rozpraw. Argument ten nie wymaga zatem dalszej analizy.

128. W odniesieniu do argumentu, zgodnie z którym medialny aspekt sprawy spowodował upokorzenie skarżącej, Trybunał zauważa, że skarżąca nie wyjaśniła, czy jej zdjęcie zostało opublikowane, czy jej nazwisko zostało upublicznione w całości lub w jakikolwiek inny sposób, który umożliwiłby jej identyfikację. Nie wskazała również, czy publikacje były wynikiem zaniedbania lub niewłaściwego postępowania ze strony władz ani czy złożyła jakiegokolwiek odwołania lub skargi w tym względzie. W związku z tym zarzut ten nie jest wystarczająco uzasadniony do rozstrzygającego rozpatrzenia.

129. W odniesieniu do argumentu, zgodnie z którym urzędnicy służby cywilnej, którzy byli wśród oskarżonych, nie zostali objęci postępowaniem administracyjnym, Trybunał zauważa, że wyrokom skazującym wydanym przez organy sądowe towarzyszył trzyletni lub dożywotni zakaz pełnienia wszelkich funkcji publicznych (zob. paragraf 52 powyżej).

130. W odniesieniu do tymczasowego zwolnienia oskarżonych w 2003 r. i braku znaczących postępów w śledztwie po tym fakcie, Trybunał uważa, że ten aspekt sprawy został w wystarczającym stopniu uwzględniony w jego wcześniejszych ustaleniach (paragraf 120–125 powyżej).

131. Trybunał stwierdza zatem, że powyższe kwestie nie podważyły skuteczności dochodzenia.

3. Konkluzja

132. Trybunał uważa, że czynniki przeanalizowane w lit. a oraz b powyżej, a mianowicie brak pomocy dla skarżącej, brak ochrony przed oskarżonymi, niepotrzebne odtwarzanie gwałtów, powtarzające się badania lekarskie, brak spokoju i bezpieczeństwa podczas rozpraw, ocena zgody ofiary, nadmierny czas trwania postępowania i wreszcie przedawnienie dwóch zarzutów, stanowiły poważne przypadki wtórnej wiktymizacji skarżącej.

133. W opinii Trybunału postępowanie władz krajowych, jak opisano powyżej, nie było zgodne z obowiązkiem ochrony dziecka wykorzystywanego seksualnie i niegodziwie traktowanego w celach seksualnych. To przede wszystkim do sędziów sądu przysięgłych należało zapewnienie, aby integralność osobista skarżącej była odpowiednio chroniona podczas procesu. Zważywszy na intymny charakter przedmiotu sprawy i wiek skarżącej, sprawa była w sposób nieunikniony szczególnie delikatna, co władze powinny były wziąć pod uwagę przy prowadzeniu postępowania karnego.

134. W odniesieniu do ulepszeń wprowadzonych w 2005 r. w tureckim systemie sądownictwa (zob. paragraf 65 powyżej), do których odniósł się pozwany Rząd, Trybunał uważa, że nie mają one zastosowania w niniejszej sprawie, ponieważ poza pomocą psychologa podczas składania zeznań przez skarżącą w dniu 12 maja 2004 r. w drodze pomocy sądowej, zmian tych nie zastosowano w sprawie skarżącej.

135. W świetle powyższego Trybunał uznaje, że w niniejszej sprawie przebieg postępowania nie zapewnił skutecznego stosowania prawa karnego w odniesieniu do szkody wyrządzonej wartościom chronionym przez art. 3 i 8 Konwencji. Trybunał oddala zatem zarzut dotyczący braku statusu skarżącej jako ofiary (zob. paragraf 86 powyżej) i stwierdza naruszenie tych postanowień.

III. W PRZEDMIOCIE ART. 14 KONWENCJI

136. Skarżąca skarżyła się również, że była dyskryminowana ze względu na płeć. Twierdzi, że sędziowie, którzy rozpatrywali jej sprawę, byli pod wpływem społeczeństwa zdominowanego przez mężczyzn, ponieważ aby chronić sprawców przestępstw podkreślili w wyroku, że skarżąca „zgodziła się”.

137. Trybunał uznaje ten argument za niewystarczająco uzasadniony. Nic nie wskazywało na to, że ocena zgody skarżącej na mocy prawa krajowego była związana z jej płcią lub jakimkolwiek innym statusem. Na marginesie, Trybunał przypomina, że oskarżeni zostali skazani na kary pozbawienia

wolności w wymiarze od dwóch lat i jednego miesiąca do trzynastu lat i siedmiu miesięcy, które zostały wykonane. Wynika stąd, że ta część skargi jest w sposób oczywisty nieuzasadniona i należy ją oddalić na podstawie art. 35 ust. 3 lit. a i ust. 4 Konwencji.

138. W swoich uwagach z dnia 3 grudnia 2018 r. skarżąca po raz pierwszy skarżyła się na stosowanie minimalnej kary wobec oskarżonych mężczyzn i złagodzenie ich kar za dobre zachowanie, w przeciwieństwie do oskarżonych kobiet. Zwróciła uwagę, że sąd przysięgłych uznał m.in. prostytutkę E.A. i T.T. za nieprzyzwoitą, a zatem powód do odejścia od minimalnej kary, a także powód, by nie skracać ich wyroków, podczas gdy czyny mężczyzn polegające na zgwałceniu małoletniej poniżej piętnastego roku życia nie zostały rozpatrzone w ten sam sposób..

139. Zakładając, że skarżącą można uznać za pośrednią ofiarę zarzucanego przez nią zróżnicowania ze względu na płeć oskarżonych, które zdaniem skarżącej spowodowało zastosowanie łagodniejszych wyroków wobec oskarżonych mężczyzn, Trybunał zauważa, że zarzut ten, wniesiony w dniu 1 grudnia 2018 r., jest przedawniony, ponieważ ostatnia część postępowania prowadzonego na podstawie prawa krajowego zakończyła się w dniu 15 stycznia 2014 r. (zob. paragraf 49 powyżej), a w odniesieniu do odrębnej części tego postępowania – w dniu 5 marca 2014 r. (zob. paragraf 50 powyżej). Wynika stąd, że zarzut ten jest przedawniony i należy go oddalić na podstawie art. 35 ust. 1 i ust. 4 Konwencji.

IV. W PRZEDMIOCIE ZASTOSOWANIA ART. 41 KONWENCJI

140. Zgodnie z art. 41 Konwencji:

„Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeżeli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi taka potrzeba, o przyznaniu słusznego zadośćuczynienia pokrzywdzonej stronie”.

A. Odszkodowanie

141. Skarżąca domaga się 10 000 euro (EUR) z tytułu szkody materialnej związanej w szczególności z kosztami leczenia i zmiany nazwiska. Domaga się również 80 000 EUR za szkodę niematerialną, którą jej zdaniem poniosła.

142. Rząd kwestionuje te roszczenia.

143. Trybunał zauważa, że skarżącą nie przedstawiła żadnego dokumentu potwierdzającego poniesione przez nią koszty z tytułu szkody majątkowej i w konsekwencji oddala jej roszczenie w tym zakresie. Przyznaje jednak skarżącej 25 000 EUR z tytułu szkody niemajątkowej.

B. Koszty i wydatki

144. W odniesieniu do kosztów i wydatków poniesionych przez nią w postępowaniu przed Trybunałem, skarżąca przedkłada umowę podpisaną między nią a jej pełnomocniczką na potrzeby wniesienia skargi do Trybunału, w wysokości 8 250 lir tureckich (TRY - około 1 400 EUR w dniu złożenia wniosku, tj. 3 grudnia 2018 r.). Skarżąca przedstawiła również zestawienie godzin przepracowanych przez jej adwokatkę, z podziałem na godziny przepracowane na przesłuchaniach i przygotowanie odpowiedzi na pozew. Z tego tytułu domaga się łącznie 4 584 EUR. Zażądała również 63,49 EUR tytułem kosztów wykonania kserokopii i uiszczenia opłat pocztowych oraz przedłożyła trzy faktury pocztowe.

145. Rząd zwraca się do Trybunału o oddalenie tych wniosków, ponieważ nie są one wystarczająco udokumentowane. Godziny pracy nie są podzielone według odpowiednich dat, lecz zostały po prostu oszacowane *en bloc*.

146. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału skarżący może uzyskać zwrot poniesionych przez siebie kosztów i wydatków tylko wtedy, gdy zostanie wykazana ich realność, niezbędność i zasadność ich wysokości. Przypomina również, że zgodnie z regułą 60 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału, skarżący musi przedłożyć roszczenia w rozbiciu na poszczególne pozycje wraz z odpowiednimi dokumentami potwierdzającymi, w przeciwnym razie Trybunał może oddalić całość lub część roszczeń (*Paksas przeciwko Litwie* [WI], nr 34932/04, § 122, ETPC 2011 (fragmenty)). W niniejszej sprawie, biorąc pod uwagę dokumenty znajdujące się w jego posiadaniu oraz powyższe kryteria, Trybunał uznaje za zasadne zasądzenie na rzecz skarżącej kwoty 3 000 EUR tytułem wszystkich kosztów.

C. Odsetki za zwłokę

147. Trybunał za słuszne uznaje obliczenie odsetek za zwłokę na podstawie stopy procentowej kredytu Europejskiego Banku Centralnego powiększonej o trzy punkty procentowe.

**Z POWYŻSZYCH WZGLĘDÓW, TRYBUNAŁ,
JEDNOMYŚLNIE,**

1. *Włącza rozpatrzenie* wstępnego zarzutu Rządu dotyczącego statusu skarżącej jako ofiary i oddala go;
2. *Uznaje* skargę za dopuszczalną w zakresie zarzutów dotyczących art. 3 i 8 Konwencji oraz za niedopuszczalną w pozostałym zakresie;
3. *Orzeka*, że doszło do naruszenia art. 3 i 8 Konwencji;

4. *Orzeka,*

- a) że pozwane państwo musi wypłacić skarżącej, w terminie trzech miesięcy od daty uprawomocnienia się wyroku zgodnie z art. 44 ust. 2 Konwencji, następujące kwoty, w przeliczeniu na walutę pozwanego państwa, według kursu obowiązującego w dniu rozliczenia:
 - i. 25 000 EUR (dwadzieścia pięć tysięcy euro) plus kwoty, które mogą być należne od tej kwoty z tytułu podatku, za szkody niematerialne;
 - ii. 3 000 EUR (trzy tysiące euro) plus kwoty, które mogą być przez skarżącą należne od tej kwoty z tytułu podatku, tytułem kosztów i wydatków;
- b) że od upływu wspomnianego okresu do chwili zapłaty od kwot tych należne są odsetki proste według stopy równej stopie procentowej kredytu Europejskiego Banku Centralnego, obowiązującej w tym okresie, powiększonej o trzy punkty procentowe;

5. *Oddala* żądanie słusznego zadośćuczynienia w pozostałym zakresie.

Sporządzono w języku francuskim i przekazano w formie pisemnej w dniu 9 lutego 2021 r., zgodnie z Regulą 77 §§ 2 i 3 Regulaminu.

Hasan Bakırcı
Zastępca Kanclerza

Jon Fridrik Kjølbro
Przewodniczący